

MONIPUOLISESTI UUTTA JA VANHAA BERLIININ TEKNIIKAN MUSEO

Jaakko Suominen

Kanavan varressa, Potsdamer Plazin lähetyvillä Berliinissä sijaitseva Deutsches Technikmuseum on massiivinen kokonaisuus. Vuonna 1982 avattu museo esittelee uutta ja vanhaa teknologiaa hyödyntäen niin perinteisiä kuin uusia museopedagogiikan ja -median keinoja. Museoalue koostuu vanhasta rautatieasemasta, varastorakennuksista, myllyistä ja vesitornista sekä uudisrakennuksesta, jossa sijaitsevat opetustilat sekä ilmailuun ja merenkulkuun liittyvät näyttelyt. Museosäätiön hallinnassa on yksiköitä myös muualla kaupungissa, kuten sokerimuseo ja observatorio.

Museo vangitsee tulijan katseen lentokoneilla. Museon uudisrakennuksen kattoterassille on sijoitettu ”rusinapommittaja” (Rosinenbomber), yksi lentokoneista, joilla amerikkalaiset sotilaat toivat elintarvikkeita kaupunkiin Berliinin saarron aikana 1949. Lentokoneita alettiin kutsua rusinapommittajiksi tai karkkipommittajiksi sen jälkeen, kun eräät lentäjät olivat pudottaneet koneista makeisia ja rusinapakkauksia pienillä laskuvarjoilla. Teko sai paljon huomiota, ja Yhdysvalloissa vapaaehtoiset alkoivat lahjoittaa makeisia sekä tehdä minilaskuvarjoja ”pommituksia” varten.

Museon sisääntuloaulan katossa on toinen kuuluisa lentokone, Cessna 172, jolla länsisaksalainen Mathias Rust lensi 18-vuotiaana Suomen kautta Moskovan punaisen torin viereen toukokuussa 1987. Siinä missä Rustin lento ja hänen myöhemmät vaiheensa ovat kiinnostavia, myös koneen matka Berliinin museoon on ollut vaiheikas. Oltuaan jonkin aikaa todisteena Neuvostoliitossa kone

myytiin kosmetiikkafirmalle mainostarkoituksiin. Sittenmin kone päätyi Japaniin, josta Berliinin tekniikan museon säätiö hankki sen pari vuotta sitten museon kokoelmiin.

Museossa on myös paljon muita lentokoneita, lentokoneiden muotoilukokemusten perusteella suunniteltu auto 1900-luvun alkupuolelta sekä mainio osasto Saksan varhaisesta siviili-ilmailusta, jossa yhtiöt kävivät kovaa keskinäistä kilpailua. Mieleen jäi kuitenkin ehkä voimakkaammin osasto, joka esitteli varhaisen ilmailupioneerin Otto Lilienthalin (1848–1896) toimintaa. Lilienthal teki Berliinin liepeillä 1800-luvun lopulla useita kokeiluja riippuliittimillä ja suunnittelei myös moottorilentokonetta. Lilienthal kuoli 1896 riippuliidinonnettomuudessa.

Lentokoneet oli sijoitettu museon uudisrakennukseen, jonka isojen ikkunoiden ja avoimen rakenteen takia lentokoneita pystyi ihailemaan ikään kuin taivaalla. Lentokoneosastojen alapuolella olivat veneet ja laivat. Yhden osaston laivojen pienoismallit oli sijoitettu vaikuttavasti pyöreisiin vitriineihin. Näytteillä oli myös varhainen puinen pika-vene, jolla oli suomalainen nimi, Toinen, ja jonka kyljessä oli pieni Suomenlippu. Esittelykyltti ei kuitenkaan kertonut mitään veneen suomalaisesta alkuperästä. Uudisrakennuksessa oli myös luentotiloja sekä työpajanurkkauksia lapsille.

TIETOTEKNIIKAN HISTORIAAN ZUSEN KAUTTA

Omaa tutkimusaiheittani lähimpänä oli museon sisääntulorakennukseen sijoitettu tietokoneosasto. Se oli koottu keksijä-yrittäjä Konrad Zusen (1910–1995) tuotannon ympärille. Museo esitteli Zusen Z1-konetta (1938) maailman ensimmäisenä ohjelmoitavana tietokoneena. Varhaisissa Zusen koneissa käytettiin tiedonsiirtoon elokuva-filminauhaa, mikä johtui siitä, että Zusen elokuvastudiolla työskentelevä sukulainen toimitti filmiä hänelle. Vitriineihin sijoitet-

tujen koneiden joukossa olivat myös Zusen ainoa elektroniputkikone, graafiseen piirtämiseen erityisesti suunniteltu laite sekä kone, joka aiheutti Zusen yritykselle miljoonatappiot, koska ei mennyt kaupaksi suunnitellulla tavalla. 1960-luvulla Zusen yritys myytiin. Zusen persoonaa avattiin myös perhevalokuvien sekä hänen tekemiensä maalausten kautta. Osasto esitteli lisäksi tietotekniikan historian laajempaa viitekehystä kronologioiden, muistiyksikkö- ja tallennusmediaesimerkkien, filmien, tekstien ja kuvien avulla.

Tietokoneosaston viereinen näyttelyosasto keskittyi kommunikaatioteknologioihin lennättimestä radioon ja televisioon. Kuuntelukopeissa saattoi kuunnella otteita varhaisista radiolähetyksistä ja osastolla ihaila saksalaista laitemuotoilua. Vastaanottimien lisäksi osastolle oli rakennettu esimerkkejä varhaisista studioista sekä esineitä viestintäyritysten ja virastojen rakennuksista. Tieto- ja viestintäteknikkaan kytkeytyvät luontevasti tekstiiliteollisuutta ja graafista teollisuutta esittelevät osastot, sillä museossa esiteltiin kutomakoneita, joita ohjattiin reikänauhoilla.

PERINTEISEMPÄÄ (NÄYTTELY)TEKNIIKKAA KUIVIN SUIN

Vanhalle Anhalter Bahnhof -asemalle koottu veturi- ja junanäyttely edusti perinteistä näyttelyrakentamista. Siellä oli suuria, voiteluöljyltä tuoksuvia koneita ja suurmieskek-

sijöiden patsaita ja esittelyjä. Näyttelyhallin hämärässä oli helteisenä päivänä öljyntuoksuineen jotain vangitsevaa. Aseman sivusivustossa oli myös pieni osasto, jossa esiteltiin koruteollisuutta ja matkalaukkuteollisuutta. Osastolla pidetään työnäytöksiä.

Junaosastolta pääsi museon sisäpihan laajaan ja viehkeään puutarhaan, jossa olisi voinut syödä omia eväitä. Ne olisivatkin olleet tarpeen, sillä varastorakennuksessa ollut panimo osoittautui ”historialliseksi panimoksi” eli panimonäyttelyksi, jossa ei myyty mallasjuomia. Panimon katolle pääsi sentään ihailemaan näköaloja, jotka eivät olleet tosin yhtä hienoja kuin museon uudisosan ”rusina-pommittajaterassilla”. Puiston kautta pääsi myös ihailemaan tuulimyllyä ja vesitornia. Museossa oli lisäksi kahvila terasseineen.

Museoalueella, erillisessä varastorakennuksessa oli tila vaihtuville näyttelyille sekä Spectrum-tiedekeskus, jossa pääsee kokeilemaan itse erilaisia matematiikkaan, mekaniikkaan, optiikkaan ja muuhun fysiikkaan liittyviä asioita. Tiedekeskuksen rappukäytävästä löytyi myös tiedemuseoiden vakioesine, Foucault’n heiluri. Kokeilimme useita kojeita, mutta emme jaksaneet helteisenä päivänä pitkän museoretken päätteeksi käivetä enää kolmanteen näyttelykerrokseen. Emme myöskään tutustuneet autoiluun liittyneeseen erikoisnäyttelyyn rakennuksen toisessa päässä.

Stiftung Deutsches Technikmuseum Berlin:
www.sdtb.de